

- Werken -

HIENSCH ENGINEERING

JAN SIER, *commercieel directeur*

KEES KOOT, *technisch directeur*

'ELKE CRISIS BRENGT NIEUWE KANSEN'

In het technisch installatieadvies van Hiensch Engineering speelt duurzaamheid een grote rol. Zowel in bestaande bouw als nieuwbouw streeft het bedrijf naar duurzame en innovatieve oplossingen voor de langere termijn. 'Wij kijken verder dan ons eigen vakgebied', zeggen **Jan Sier** en **Kees Koot**.

Bijna vijftig jaar geleden startte **Ruud Hiensch** zijn installatie adviesbureau waarbij hij garant stond voor de prijs en kwaliteit van ontwerp, realisatie en exploitatie van zijn producten. Een uitgangspunt dat nog steeds geldt. Kort na de oprichting richtte de oliecrisis in 1973 de focus op energiebesparing, vooral van installaties. Aandacht voor duurzaamheid werd daarmee al vroeg onderdeel van de advisering bij Hiensch Engineering.

De echte nadruk op breedchalige duurzaamheid kwam tien jaar geleden met de introductie van Breeam in Nederland, een instrument om duurzaamheid van gebouwen te meten en met elkaar te vergelijken. Deze 'administratieve draak' verbreedde het begrip. Sindsdien wegen factoren als materiaalgebruik, afvalproductie, waterverbruik en transport mee in de adviezen. De belangstelling voor duurzaamheid vanuit de vastgoedwereld liet lang op zich wachten, maar groeit sinds bij projectontwikkeling de eindgebruiker meer centraal staat. **Sier** en **Koot**: 'Wij pleiten voor een totale duurzame ontwikkeling waar zowel de belegger geld mee verdient als de eindgebruiker energie mee bespaart.' De economische gevolgen van de huidige crisis zullen hun weerslag hebben op de snelheid waarmee duurzaamheid en de energietransitie zich ontwikkelen. 'Daar komt vertraging in', verwacht **Sier**. Dat realisme combineert hij met een gefundeerd optimisme. 'Elke crisis

brengt ook weer mogelijkheden met zich mee. Nieuwe kansen door nieuwe inzichten.'

AAN WELKE NIEUWE KANSEN EN INZICHTEN DENK JE DAN?

Sier: 'In 1973 opende de oliecrisis ons de ogen voor energiebesparing. De crisis in 2008 betekende een einde aan de ongebreidelde en ongewenste groei van vastgoed voor 'de markt'. Wat we nu leren is dat technologie van bijvoorbeeld 'smart buildings' nog veel sneller gewenst is dan het al was. En dat investeringen in een digitale infrastructuur van internet, ICT en communicatie direct leiden tot een lagere belasting op de fysieke infrastructuur.'

WAT VERWACHT JE DAARVAN?

Sier: 'Het gedwongen experiment van thuiswerken, leidt tot nieuw beleid bij organisaties. Zelf mis ik de fysieke contacten op de werkvloer enorm, maar waar ik vroeger maximaal drie of vier besprekingen op een dag kon inplannen, zijn dat er nu soms wel acht. Vergaderen gebeurt efficiënter en thuiswerken blijkt prima te kunnen. Voor de toekomst verwacht ik meer mix van thuis en op kantoor werken.'

Koot: 'Dat heeft direct gevolgen voor de technische installaties in kantoorgebouwen. De instellingen van ventilatie en verwarmingsinstallaties moeten worden aangepast aan minder mensen per vierkante

Jan Sier

WELKE MOGELIJKHEDEN ZIET U OM MET IDEEËN, CONCEPTEN, VISIES, INVESTERINGEN OF ANDERE INITIATIEVEN BIJ TE DRAGEN TOT EEN GEZOND WERKKLIJMAAT IN STEDEN?

'Wij zullen continue ideeën blijven ontwikkelen die (kleine) bijdrages leveren aan een verbetering van het werkklimaat. Altijd vanuit het oogpunt van technische oplossingen. Een focus van ons ligt nu bijvoorbeeld op fijnstof, in steden een groeiend probleem. Door goede filtering, ook voor woongebouwen, zorgen we voor

een gezond binnenleefmilieu.' **WAT ZIJN DE TRENDS ALS HET GAAT OM WERKEN IN DE NIEUWE WERELD?** 'De focus zal steeds meer liggen op informatievoorziening en ruimtegebruik. Wanneer is mijn kantoor beschikbaar? Wanneer is de weg of het OV beschikbaar? Ook binnen gebouwen is informatie van 'wie is waar op welk moment?' essentieel voor de juiste aansturing van installaties en effectief ruimtegebruik. Internet of Things en technische

communicatie-installaties zijn hierbij essentieel.' **WELKE ROL SPELEN GEBOUW EN LOCATIE IN DE NIEUWE WERKWERELD?** 'Gebouwen veranderen van 'landmark' naar verbindingsplek. Werken kun je overal, samenwerken doe je op de 'verbindingslocatie'. Gebouwen die uitgerust zijn met de juiste (technische) faciliteiten en goed bereikbaar zijn, zullen de nieuwe werkwereeld vormen.' **HOE BELANGRIJK IS ECHT SAMENWERKEN?** 'Voor ons is dat essentieel. De

interactie tussen mensen brengt de beste oplossingen. Oplossingen komen niet vanuit een zolderkamertje, maar ontstaan door meerdere ideeën en invalshoeken te combineren. Sparren, reflecteren, aanpassen hoort daar allemaal bij. Dat doen we ook het liefst fysiek bij elkaar.'

WAT IS HET GROTE VOORBEELD, DE BENCHMARK ALS HET GAAT OM HET IDEALE KANTOOR/ WERKLOCATIE? 'Dat is voor ons niet één project of gebouw. Er zijn verschillende gebouwen met verschillende behoeftes. Een publiek gebouw, zoals bijvoorbeeld Stadhuiskwartier Deventer, moet naast functioneel ook uitnodigend zijn en een uitstraling hebben die past bij de stad. Als werklocatie voor jonge startende bedrijven is een verbindingslocatie veel belangrijker. Een mooi voorbeeld hiervan vind ik de

locatie van Spaces op de Herengracht in Amsterdam. In het centrum, met alle voorzieningen, een perfecte ontmoetingsplek voor bedrijven.' **PASSIE VOOR: MIJN VERBORGEN TALENT:** Ik hou mijn talenten niet verborgen en probeer ze zoveel mogelijk te gebruiken. Mijn sterke punt: ingewikkelde dingen op een eenvoudige manier uitleggen aan onze klanten. **WAT WIL IK NOG BIJLEREN:** Ik zal continu blijven bijleren, op het gebied van bijvoorbeeld nieuwe ontwikkelingen, maar ook hoe ik onze kennis en passie kan overdragen naar de jonge techneuten. **MISSIE VOOR 2020:** Vooruit blijven kijken naar nieuwe kansen en oplossingen. **DIT RAAKT MIJ PERSOONLIJK:** De gezondheid van kinderen. Mijn eigen kinderen zijn

gelukkig gezond, maar in mijn directe omgeving is dat niet altijd zo. Ik voel me dan compleet onmachtig. **MIJN INSPIRATIEBRON:** Ik mag graag kijken naar professor Erik Scherder, iemand die met veel passie kan vertellen over zijn vak en dit ook persoonlijk weet te maken. **DE ULTIEME ONTSPANNING:** Samen met vrienden Tapas eten en een goede wijn drinken. **LEUKSTE STEDENTRIP:** Praag vind ik een mooie stad voor de winter. Barcelona voor de zomer. **BESTE ZAKENDINER:** Ik ben lid van The Network Kitchen, een club waarin we zelf koken onder begeleiding van een topkok en dit daarna samen met een goed glas wijn tot ons nemen. Dit vormt een hechte relatie, zaken komen dan vanzelf. **BESTE KOFFIE:** Standaard Douwe Egberts, bij ons uit de Bravior.

© NEUTEIJNGS RIEDJK ARCHITECTEN

'HET STADHUIS IN DEVENTER IS EEN COMBINATIE VAN EEN MONUMENT MET NIEUWBOUW EN IS VOORZIEN VAN HET BREEAM EXCELLENT CERTIFICAAT'

1

2

Stadhuis Deventer
1_Ruimte voor een bijschrift
2_Ruimte voor een bijschrift

vergaderuimten beschikbaar zijn en alleen werkelijk gebruikte ruimtes worden verwarmd en geventileerd. In het openbaar vervoer komt ook een systeem van reserveringen en zelfs op de autoweg gaat dat ontstaan. Nu weten we niet waar we heen moeten met een overschot aan duurzame energie. In de stad van de toekomst weet je dat wel. Daar wordt communicatietechnologie zó belangrijk. Het maakt inzichtelijk op welke momenten er een energieoverschot is en je dus het beste je elektrische auto kunt opladen of de boiler in je woning. Dat hoeft je niet in te stellen, dat weet het apparaat zelfstandig. Zo wordt altijd efficiënt gebruik gemaakt van de beschikbare duurzame energie. De technieken hiervoor zijn er al, de infrastructuur nog niet.'

WELKE VORM VAN DUURZAME ENERGIE HEEFT VOORAL TOEKOMST?

Sier: 'Op grote schaal: zon, wind en water. Altijd beschikbaar dus investeringen verdienen zich sowieso terug. In de gebouwde omgeving liggen de kansen bij grote warmtenetten, maar ook bij lokale opwekking met uitwisseling van energie door smart-grids. Gebouwen moeten zo worden ingericht dat de technische installaties voor elke energiebron geschikt zijn.'

meter. Misschien komen hele afdelingen leeg te staan en wordt er nog meer gewerkt met flexplekken. Zowel in kantoren als in het vervoer zul je vaker moeten reserveren: wanneer en waar is er ruimte? Je kunt zaken zelfs koppelen aan de beschikbare energie op een bepaald moment.'

HOE BEDOEL JE?

Koot: 'Technisch is het allang mogelijk om te meten waar en op welk moment energie beschikbaar en nodig is. Smart kantoren meten waar op de afdeling werkplekken en

HOE REALISTISCH IS VOLLEDIG GASLOOS VASTGOED?

Koot: 'Voor nieuwbouw is dit geen probleem. In bestaand vastgoed zie ik nog teveel gebouwen gasloos gemaakt worden met onrendabele installaties. Particulieren en welwillende installateurs voorzien een woning dan van een warmtepomp, zonder het huis eerst afdoende te isoleren. Terwijl beter isoleren direct tot energiebesparing leidt. Een warmtepomp is bijvoorbeeld ongeschikt voor gebouwen met veel koudebruggen en een slechte luchtdichtheid. De onwetendheid hierover is groot; daar moet meer sturing in komen.'

WAAR LIGGEN DE VALKUILEN OP DE WEG NAAR VOLLEDIG GASLOOS?

Sier: 'De energietransitie is een geleidelijk proces waarbij elke nieuwe stap er een in duurzame richting moet zijn. Maar je moet niet te snel willen! Soms merk ik dat gemeenten hoge ambities hebben en te snel over willen op volledig gasloos. Dat brengt extra risico's met zich mee en dus vaak meer kosten. Sommige gebouwen en locaties zijn voorlopig minder geschikt voor gasloos. Monumentale panden bijvoorbeeld en buitenlocaties die je niet zo eenvoudig aansluit op een warmtenet. Wacht nog even met die ingewikkelde plekken. Binnen tien jaar komen er technieken op de markt die wel met een hoog rendement een hoge temperatuur verwarming kunnen leveren. Techniek verandert voortdurend. Door continu te leren, interesseren, proberen en evalueren kom je verder. Wij zijn altijd bezig met de volgende stap. Ook al weten we nu nog geen oplossing, we proberen toch de probleemstelling al te formuleren.'

OP WELKE PROJECTEN ZIJN JULLIE TROTS?

Koot: 'Het stadhuis in Deventer is wel een pareltje. Een combinatie van een monument met nieuwbouw die in 2016 werd opgeleverd

Atrium, Stadhuis Deventer

en is voorzien van het Breeam Excellent certificaat. Er zijn veel duurzame maatregelen doorgevoerd, zowel in het monument als in de nieuwbouw.'

WAAR LIGT NU DE GROOTSTE UITDAGING ALS HET GAAT OM DUURZAAMHEID?

Sier: 'Vertrouwen. Daar staat of valt alles mee. In crisistijd zijn investeringen voor de lange termijn onzeker en spannend. Iedereen gaat heroverwegen: heb ik echt zoveel kantoorruimte nodig, moeten we per se om 8.00 uur naar kantoor en is dit de juiste tijd voor investeringen in duurzaamheid? Er moet, heel simpel, geld zijn om te investeren. Zowel bij bedrijven, particulieren als de overheid. Wie geld heeft, doet er goed aan dat juist nu in te zetten voor duurzaamheidsmaatregelen. Want die verdienen je op termijn altijd terug.' ■

WELKE MOGELIJKHEDEN ZIET U OM MET IDEEËN, CONCEPTEN, VISIES, INVESTERINGEN OF ANDERE INITIATIEVEN BIJ TE DRAGEN TOT EEN GEZOND WERKKLIJMAAT IN STEDEN?

'Ik denk dat er veel meer aandacht moet komen voor goede ventilatie en filtering van fijnstof in met name woon- en onderwijsgebouwen. De aandacht die hier nu naar uitgaat is veel te weinig. Kinderen hebben recht op gezonde en schone lucht, dit is een basisbehoefte.'

WAT ZIJN DE TRENDS ALS HET GAAT OM WERKEN IN DE NIEUWE WERELD?

'Vrijheid en flexibiliteit om te kunnen werken waar en wanneer je wilt maar dan ook met respect voor elkaars vrijheid. Hierbij zijn de communicatiemogelijkheden vrijwel onbegrensd. Maar we zullen wel meer rekening met elkaar moeten houden in het bezetten van de beperkte fysieke ruimtes op bepaalde tijdstippen.'

HOE ZIET DE WERKENDE STAD VAN DE TOEKOMST ERUIT,

VOLGENS U?

'Werken op verschillende locaties in inspirerende omgevingen waarbij de locatie en de omgeving afhangt van de taak die op dat moment verricht moet worden. Werken, privé en socializen gaan hierbij nog meer door elkaar lopen.'

WELKE ROL SPELEN GEBOUW EN LOCATIE IN DE NIEUWE WERKWERELD?

'Nog meer een verzamelpaats voor allerlei functies, gelijkgestemden maar juist ook anders gestemden om meer ideeën op te doen en te leren van elkaar. Verschillende werkplekken met bijbehorende services moeten hierbij gereserveerd kunnen worden. Er moet hierbij ook gekozen worden voor een bepaald klimaat/comfort dat constant geboden kan worden. Het klimaat/comfort wordt hierbij eigenlijk niet continu aangepast aan de gebruiker, maar de gebruiker heeft gewoon de keuzemogelijkheid om te gaan zitten op een plek waar hij of zij op dat

moment behoefte aan heeft met het bijbehorende klimaat.'

HOE BELANGRIJK IS ECHT SAMENWERKEN?

'Dit is alles bepalend. Samenwerken heeft alles te maken met vertrouwen geven en vertrouwen krijgen. Voor ons is dit de basis voor het zakendoen.'

WAT IS HET GROTE VOORBEELD, DE BENCHMARK ALS HET GAAT OM HET IDEALE KANTOOR/ WERKLOCATIE?

'Wat mij betreft is dit De Rode Olifant in Den Haag. Een prachtig monument met moderne en duurzame installaties en een ziel. Het gebouw wordt gehuurd door Spaces en is goed bereikbaar met het openbaar vervoer.'

WELKE TECHNOLOGIEËN EN INNOVATIES GAAN IN KANTOREN HET VERSCHIL MAKEN?

'De basis blijft nog steeds een goed ventilatiesysteem met voldoende capaciteit. De luchtbehandeling in een kantoor zijn de longen, het hart en de aderen van het gebouw. Door het toevoegen van veel intelligentie (slim naar behoefte ventileren en

Kees Koot

conditioneren) kan hiermee overal een gezond binnenklimaat gecreëerd worden met een laag energieverbruik. Dit lijkt niet innovatief maar is nog steeds een uitdaging in de dagelijkse praktijk van gebouwen.'

WELK BEDRIJF HEEFT HET MEEST INNOVATIEVE KANTOOR?

'Ik vind Spaces nog steeds innovatief op het gebied van werkomgeving en sfeer.'

MIJN VERBORGEN TALENT: Dingen graag uitleggen.

WAT WIL IK NOG BIJLEREN:

Op tijd komen en met 10 vingers blind typen.

MIJN INSPIRATIEBRON: Al mijn collega's met hun problemen en uitdagingen.

DE ULTIEME ONTSPANNING: Zeilen, maakt niet uit of de zon schijnt als het maar waait.

LEUKSTE STEDENTRIP: Alle steden in de Toscane.

BESTE ZAKENDINER: Lekker buiten op het terras in Noordwijk.

BESTE KOFFIE: Eigen gemaakt cappuccino (ouderwetse sterke koffie met opgeklopte melk).

DIT RAAKT MIJ PERSOONLIJK: Gezondheid van